

Aftenbladet 20210401 Hafrsfjord 2022 s. 6-7

STAVANGER: Det blir fest i hele Rogaland i juni 2022 når Norges bursdag - Rikssamlingen - skal markeres. Det skjer bare hvert 1000 år. Festen skal være for barn og familier.

Ellen Kongsnes

Vi vet ikke nøyaktig hvilken dato Norges fødselsdag er. Vi vet ikke nøyaktig hvilket år det er heller, når sant skal sies. Likevel er det 872 det står i lærebøkene. Det var da «Slaget i Hafrsfjord» sto, for 1150 år siden.

Historiker Torgrim Titlestad kaller Hafrsfjord for Norges fødested.

Bursdagsfesten for Norge skal feires fra 8. til 19. juni i 2022.

Bursdagskomiteen planlegger aktiviteter i både nord- og sørfylket. Publikum skal få oppleve vikingtiden og rikssamlingsprosessen gjennom ulike kulturelle innslag.

Skoler og barnehager inviteres til å bidra. Forelesninger om historie og arkeologi skal formidles til oss alle og kulturfolket utfordres til å skape egne produksjoner som kan knyttes til rikssamlingen.

Trond Ole Paulsen er ansatt i to år for å lede prosjektgruppa for Rikssamlingsjubileet. Styringsgruppa ledes av Bjørg Tysdal Moe.

Stor fest med lavt budsjett

- Vi vil at alle barn og alle familier skal kjenne historien om samlingen av Norge, sier Trond Ole Paulsen.

Han håper næringslivet kobler seg på: Vikingtiden er tross alt vårt første offshore-eventyr, til og med drevet på havvindenergi.

Hvor stor bursdagen blir, avhenger av engasjementet blant sponsorer og hvor mye penger de får fra staten, kulturrådet og andre.

- Kulturbyåret 2008 hadde et budsjett på om lag 300 millioner. Vi har fem millioner. Så, nei, det blir ikke en fest i samme størrelse. Men det skal bli en bra markering, sier Paulsen.

Han vet at Rogaland Teater og Haugaland Teater har egne planer. Han håper flere kulturinstitusjoner kaster seg på.

Hvem skal betale moroa?

Når Norge skal feire bursdagen sin er Sola kommune, Stavanger kommune, Haugesund kommune, Karmøy kommune og Rogaland fylkeskommune med på spleiselaget.

Men Staten vil ikke forplikte seg til å betale Norges bursdagsfest.

- Det er utfordrende å planlegge når vi ikke vet rammene. Vi skal få til en flott markering for fem millioner, men det blir jo enda kulere for 10 millioner kroner, sier Paulsen.

Rogaland har bedt om tre millioner fra staten. Kulturminister Abid Q. Raja svarer at svaret må vente til høsten.

«Kulturdepartementet mottok forrige måned en søknad om å medvirke med et tilskudd til delfinansiering av prosjektet. Denne vil som budsjettsak bli behandlet på vanlig måte», er svaret fra Abid Raja (V).

Overrasket over dårlig svar

Erik Faret Sakariassen (SV) er fortørnet. Han møter for tiden på Stortinget som vararepresentant, og stilte spørsmålet til Raja. Han hadde ventet mer til svar enn det han fikk.

- Rikssamlingen er en veldig viktig markering. Det er også en nasjonal markering. Slike ting tar tid å planlegge. Da må man vite om staten er med og bidrar eller ikke, sier Sakariassen.

Sakariassen håper Abid Raja har rikssamlingsjubileet friskt i minnet på regjeringens budsjettkonferanse som nettopp startet.

Hvor er Norge født?

Om slaget fant sted akkurat i 872 vil vi kanskje aldri få vite. Men det ble feiret 1000-årsjubileum i 1872 og 1100-årsjubileum i 1972.

- Jeg var to år i 1972 og vil være 102 år ved neste jubileum. For min generasjon er dette sjansen vi fått, utenom det vi har fått gjennom skolen, sier Paulsen.

Det var også i 1972 at Haugesund og Avaldsnes klarte å erobre Rogalands rolle i rikssamlingen ved å reise en statue på Harald Hårfagres grav utenfor Haugesund sentrum. Norgegen historiesenter ble bygget på Avaldsnes i 2000 for å markere at dette er Rogalands tusenårssted.

Møllebukta ved Stavanger, der slaget skjedde, fikk ingenting før i 1983. Da ble Sverd i fjell, av skulptøren Fritz Røed satt opp. Fortsatt i dag er det denne installasjonen som markerer rikssamlingen i Stavanger-regionen.

- Det har vært et gnagsår for stavangerregionen at vi ikke har fått til en fysisk markering i Hafrsfjord. Vi håper at rikssamlingsjubileet skal bidra til noe som står igjen etterpå, men hvordan vet vi ikke ennå, sier han.

158 år lang rikssamling

Jubileet skal vise fram vikingtiden, og hvordan Norge som nasjon utviklet seg.

Vikingferdene ga oss materiell rikdom nok til å finansiere en kostbar rikssamling. Vi fikk også nye impulser fra andre samfunn og kulturer.

Slaget på Stiklestad avsluttet rikssamlingsprosessen i 1030. Og denne dagen feirer vi, som olsok den 29. juli.

Olav den hellige døde i Slaget på Stiklestad den 29. juli 1030. Blodbadet markerer innføringen av kristendommen i Norge. Datoen markerer også slutføringen av rikssamlingen, at Norge ble ett rike. Prosessen som hadde begynte i Hafrsfjord i 872, endte på Stiklestad 158 år senere.

- Det er trist hvis rikssamlingsjubileet skal ende i en diskusjon om befruktning, svangerskap, fødsel og dåp for samlingen av landets vårt. Det er stor enighet om at det var en lang prosess, sier Trond Ole Paulsen.

Slaget i Hafrsfjord

Rikssamlingen: Slaget i Hafrsfjord i 872 regnes som starten på samlingen av Norge til ett rike. Samlingen avsluttes med Slaget på Stiklestad i 1030 og innføringen av kristendommen (katolisismen).

Tidspunkt: Ifølge den islandske historikeren Are Frode sto slaget i 872. Den norske historikere Halvdan Koht mente derimot å kunne påvise at årstallet måtte ligge nærmere år 900. Nyere analyser av vulkanrester i islandske isbreer styrker bevisene for at slaget skjedde i 872. I Haraldskvedet tidfestes dette vulkanutbruddet av taperne som rømte til Island etter slaget.

Sted: Ved Møllebukta innerst i den nordøstre delen av Hafrsfjord står Fritz Røeds monument over slaget, «Sverd i fjell» fra 1983.

Sola: Sømmevågen og området rundt Sola Sjø grenser til Hafrsfjord og skal i løpet av de neste åra bygges ut til et samlet museums- og rekreasjonsområde. Sola kommune og Jærmuseet vil samle den sjømilitære historien fra Hafrsfjord til Jåttå her.

Arkeologi Nye undersøkelser med ubemannet ubåt har pågått de siste årene. Tidligere undersøkelser ble avsluttet i 2015 på grunn av pengemangel. Målet er å finne spor etter mennesker eller skip som ble brukt i Slaget i Hafrsfjord og endelig kunne slå fast årstall og omfang av kampen.